

УДК 655.55

Т. П. Сухацька

ПРОМОЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ І НАУКОВИХ ВИДАНЬ НА СТОРІНКАХ ЧАСОПISУ „ДРУКАРСТВО”

Сьогодні тенденції розвитку видавничо-поліграфічної галузі вимагають належного задоволення потреб споживачів – як підготовлених (спеціалістів), так і непідготовлених (студентів) – фаховою методичною літературою, посібниками, підручниками і науковою спеціалізованою літературою. А одним із важливих завдань фахового видання, науково-практичного часопису є поширення і популяризація цих надбань за допомогою відповідних тематичних публікацій. Мета нашого дослідження – показати, в який спосіб здійснюється промоція україномовних книг, призначених для працівників і студентів галузі поліграфії й видавничої справи, приділити увагу питанням актуальності та новизни окремих видань. За основу взято часопис «Друкарство» як засіб поширення і постійного донесення до читачів фахової інформації про наявні навчальні та наукові видання на ринку України.

Часопис «Друкарство» видається з 1994 р. як науково-практичний двомісячник. Тематична палітра та проблематика публікацій, склад авторів

(як правило, це доктори та кандидати економічних, філологічних, технічних і хімічних наук), мова й стиль матеріалів, значна кількість рисунків, таблиць, схем, формул, графіків, діаграм і креслень свідчать про науковий характер видання й орієнтацію на читача-спеціаліста в галузі видавничої справи, поліграфії та книгорозповсюдження. Серед українських часописів, які мають найбільшу кількість наукових публікацій, «Друкарство» займає провідне місце [4].

Притаманною ознакою спеціалізованого наукового часопису є наявність критико-бібліографічних матеріалів, в яких відтворюється інформаційний резонанс щодо видавничої пропозиції, окресленої тематичними рамками цього видання. До таких належить поновлена (2004 р., № 1) традиційна рубрика «Книжкова полиця», що знайомить читача з конкретними виданнями, котрі з'являються на ринку і допомагають спеціалістам оперативної орієнтуватись у фаховій інформації, наближають книгу до зацікавленого читача, сприяють оптимізації її поширення.

Проблеми книговидавництва порушуються та аналізуються в поєднанні із статистичними відомостями в рубриках «Видавнича справа», «Держава і право». Інформація про досягнення видавництва і нагороди окремих відмінних видань подається в рубриці «Виставки, форуми, конференції». Таке інформування має характер промоції та частково прямої реклами. У кожному числі публікуються рецензії на декілька (від двох до п'яти) видань різного цільового призначення: монографії, нариси, підручники, навчальні посібники, довідкові видання, бібліографічні покажчики та ін. Авторами рецензій переважно є відомі українські вчені, науковці науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів. Серед них – Я. Запаско, доктор мистецтвознавства; Р. Іванченко та М. Тимошик, доктори філологічних наук; Е. Лазаренко, доктор технічних наук; Б. Никифорук, кандидат економічних наук; О. Розум і О. Величко, кандидати технічних наук.

Значна частина матеріалів присвячена навчальній і науковій літературі з галузевих дисциплін для вищої школи. Для аналізу нами обрано журнал «Друкарство» за 2001–2004 рр. При перегляді вибраних публікацій увагу привертає рецензія «Науковцям та виробничникам» на навчальний посібник «Трафаретний друк», що побачив світ у видавництві «ХаГар» у 2000 р. [2001. № 2. С. 85]. Її автор Л. Вуєць пише, що «за останні 10–15 років це фактично перше українське видання, присвячене проблемам трафаретного друку. У посібнику [...] описано конструкції формного й друкарського обладнання [...], показано шляхи управління процесом трафаретного друку [...]. проаналізовано особливості роботи при друкуванні растрової продукції». Серед значної кількості вирізняється рецензія «Книга про редагування» на посібник «Загальне редагування», видрукований у львівському видавництві «Афіша» [2001. № 3. С. 78]. Автор доктор філологічних наук Р. Іванченко зазначає, що «тут історія становлення редакторського фаху, методологічні основи редагування, структура редакторської праці, різновиди текстових недоглядів, нор-

мативна база редагування, методика роботи редактора, етапи видавничого процесу, комп'ютеризація видавництва тощо. У сьогоденній скруті на видання такого типу книга [...] є край необхідною».

У публікації «Нове видання для виробничників та студентів» рубрики «Видноколо» [2001. № 6. С. 80.] подаються широка інформація та відгуки провідних фахівців галузі про російськомовний навчальний посібник «Практика фальцювки: от спуска полос до готовой продукции», презентація якого відбулася в рамках проведення виставкових заходів «Поліграфія'2001». Директор фірми «Гейдельберг Україна», кандидат технічних наук Ю. Шостачук акцентує увагу на тому, що «у виданні розглядаються не лише власне процес фальцювання та відповідне устаткування, а й різноманітні технологічні процеси виготовлення поліграфічної продукції»; кандидат технічних наук Ю. Хведчин коментує, що «видання – фундаментальна, добре ілюстрована енциклопедія палітурно-брошурувальних процесів, в якій грамотно описано процеси післядрукарської обробки продукції, конструкції фальцювальних машин, етапи налаштування обладнання»; доктор технічних наук, рецензент видання А. Петрук відзначає, що це «...корисна для поліграфістів книга, особливо враховуючи той факт, що... мало уваги приділяється палітурно-брошурувальним роботам» у періодичних виданнях.

Минуле століття надзвичайно збагатило історію українського друкарства. Грунтовні дослідження стародруків і рукописної книги відкрили досі незнані її сторінки. На основі раніше невідомих фактів виникли й нові наукові версії. Однією з переваг рецензованого видання «Початки українського друкарства» [2002. № 3. С. 92], що вийшло у львівському видавництві «Центр Європи», як стверджує Л. Спаська, є «своєрідний підсумок; тут ясно й стисло, у достатньо популярній манері подається історія українського друкарства на основі досліджень сучасного етапу».

З часом у журналі рубрики «Книжкова полиця» та «Видноколо» поступилися новій – «Видавнича справа». Однак це суттєво не вплинуло на появу навчальних і наукових видань, що продовжували з'являтися на книжкових полицях цільового споживача.

У багатьох рецензіях часопису відображається активний процес видавничої діяльності викладачів Української академії друкарства (м. Львів). Про це свідчить ряд видань, зокрема, «Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи» кандидата філологічних наук Е. І. Огар, яка вже понад десять років досліджує українську термінологію з видавничої справи. Ця книга є логічним продовженням попередніх робіт авторки й праць інших вітчизняних і зарубіжних спеціалістів. Рецензент О. Мельников критикує окремі частини словника, та «попри [...] незначні хиби» книга «стане в нагоді усім працівникам видавничої галузі нашої країни» [2003. № 2. С. 46].

Якщо звернутися до «Друкарства» й інших часописів з видавничо-поліграфічної справи, до стендів численних виставок цього напрямку, проана-

лізувати останні відомості про встановлення та введення в дію друкарської техніки, стає зрозумілим, що в поліграфію України широко впроваджується рулонне друкарське обладнання для етикетково-пакувальної продукції. Передусім це стосується виготовлення таких популярних нині видів поліграфічної продукції, як етикетки, журнали, газети. Так, уваги студентів, магістрантів й аспірантів поліграфічних навчальних закладів, а також наукових працівників та інженерів-проектувальників систем автоматизації варта рецензія на монографію доктора технічних наук Б. Дурняка «Стрічкопровідні системи рулонних ротаційних машин», видану в 2002 р. видавництвом «Атіка». Відомий фахівець поліграфічної справи доктор технічних наук, професор Е. Лазаренко схвально відгукується про видання, в якому «поєднано теоретичні розробки та досвід практичної реалізації систем управління технологічними процесами поліграфічного виробництва...» [2003. № 2. С. 47].

Останнім часом побачили світ ще ряд довідкових видань і тлумачних словників з поліграфії, видавничої справи та споріднених з ними сфер діяльності. Серед них – «Словник поліграфічних термінів» Ю. Жидецького та К. Логач (1996); «Реклама: Словник термінів» Р. Іванченка (1998); «Термінологічний довідник пакувальника» Й. Сторіжка, О. Гавви, А. Безпалька та А. Волчка (1999) [2], російсько-український словник «Поліграфія та видавнича справа», укладачами якого є фахівці галузі Б. Дурняк, О. Мельников, О. Васишин, О. Дячок. На думку рецензента кандидата технічних наук, професора О. Розума [2003. № 3. С. 30] укладачі словника «виконали, без перебільшення, величезну роботу з узагальнення та систематизації великого обсягу інформації. Звісно, ще є над чим працювати, але ні за якістю поданого матеріалу, ні за його обсягом сьогодні ще немає словників, рівних рецензованому (праця містить близько 3000 російських і, відповідно, 3000 українських термінів та їхніх тлумачень). Тому поява цього видання є вкрай своєчасною, адже вона має стати серйозним кроком на шляху до уніфікації галузевої термінології».

Привертає увагу методична обґрунтованість кожного розділу навчального посібника для студентів вищих закладів освіти «Менеджмент: теоретичні основи і практикум» О. Гірняка та П. Лазановського. У часописі «Друкарство» [2003. № 4. С. 40] кандидат економічних наук Б. Никифорук у своїй рецензії висловлює сподівання на те, що «...опрацювавши цю книгу, не лише студенти, але й менеджери-практики, підприємці та й усі, хто цікавиться наукою про управління, подякують авторам».

Значна частина матеріалів у часописі присвячена проблемам видавничої справи. Як свідчить аналіз рецензій, підручники для студентів і фахівців видавничо-поліграфічної галузі є об'єктом першочергової уваги, оскільки сьогодні майбутнім спеціалістам конче потрібні навчальні видання з основ редагування, поліграфії, економіки, книгознавства. У рецензії «Промінь сонця на історію української книги» професор О. Розум добре відгукується про підручник «Історія видавничої справи» доктора філологічних наук, професора

ра М. Тимошика. «Книга... має соціальне і політичне значення, [...] пропонує розвиток вітчизняної видавничої справи з позицій справжнього патріота України» [2003. № 5. С. 23].

Заслуговує на увагу рецензія доктора філологічних наук Р. Іванченка на навчальний посібник (у двох частинах) «Видавнича справа та редагування» М. Тимошика. «Незважаючи на те, що в навчальному посібнику розглядаються ази видавничої справи та редагування, він [...] є новаторським. Автор сміливо відійшов від запропонованої московськими авторами структури викладу матеріалу, яку, здавалося б, ніколи і ніхто не міг порушити. [...] Йдеться не просто про механічну заміну не зовсім умотивованого терміна “апарат видання” (на „службова частина видання”) [...], а про нові підходи до тлумачення їх ролі і засобів творення у виданні» [2004. № 1. С. 83].

Сьогодні в Україні спостерігається значне поживлення підприємництва в різних сферах діяльності. У рецензії кандидата економічних наук Б. Никифорука увага зосереджена на актуальному виданні – навчальному посібнику Ю. Барнича «Бізнес-план виробничої підприємницької діяльності». «У навчальному посібнику вдало вирішено подання наукового матеріалу. Лаконічність та новизна інформації гармонійно поєднуються від змісту та методики складання бізнес-плану, через оцінку ринків збуту продукції, оцінку можливих конкурентів [...] до ілюстрування викладеного теоретичного матеріалу різноманітними практичними ситуаціями, що мали місце в реальній поточній діяльності підприємців» [2003. № 6. С. 80].

На сторінках часопису [2004. № 1. С. 82] рецензент І. Коноюшенко стверджує цінність «Історії кириличної рукописної книги в Україні» (автор В. Фрис), виданої Львівським національним університетом ім. Івана Франка у 2003 р. Вона «є спробою аналізу та узагальнення обширного матеріалу, здобутого автором у процесі багаторічних досліджень кириличної рукописної книги і численних літературних та архівних джерел». У цьому ж числі журналу вміщено рецензію на нариси з історії українського рукописного мистецтва Я. Запаса «Доброписці тоді славні були». Книга видрукована у видавництві «Афіша» і знайомить з історією та мистецтвом української рукописної книги.

Особливе місце в розвитку українського граверства і друкарства належить Галичині, на теренах якої у Львові, Стрятині, Крилосі, Уневі закладалися друкарні, що започаткували основні риси українського граверства... Своєрідним науковим виданням є однойменна монографія «Христос і Богородиця у дереворізах кириличних книг Галичини XVII століття» кандидата мистецтвознавства В. Стасенка. Автор отримав рецензію на своє видання від доктора мистецтвознавства Я. Запаса. Професор оцінив книгу як «успішну спробу по-новому осмислити проблему канонічного та неканонічного в українському сакральному образотворчому мистецтві XVII століття» [2004. № 2. С. 74].

На сторінках часопису пропонуються видання, які отримали гриф Міністерства освіти і науки України. Серед таких праця відомого журналіста,

ВИДАВНИЧА СПРАВА І РЕДАГУВАННЯ

професора В. Карпенка «Преса і незалежність України». Навчальний посібник призначений для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальностями «Журналістика» і «Видавнича справа та редагування». «У книзі досліджується проблема зародження української національної преси в межах компартійної системи та її становлення в перші роки незалежності української держави» [2004. № 2. С. 74].

«Друкарство» містить також рецензії (Ю. Барнич) на підручники, що є невід'ємною частиною навчального та наукового процесів для закладів освіти кожного рівня акредитації. Їх створення має вплив на цільового користувача. Так, смислове наповнення розділів видання «Аналіз фінансово-економічної діяльності поліграфічних підприємств» вдало поєднає у собі методику аналізу діяльності поліграфічних підприємств. Ґрунтовно викладений авторами (З. Холод, Н. Передерієнко, Б. Никифорок, Н. Сухолитка) матеріал допоможе студентам вищих навчальних закладів оволодіти методикою аналізу, вмінням давати оцінку господарським ситуаціям. У підручнику відображено розвиток новітніх розробок вітчизняних і зарубіжних учених, теоретичний і практичний матеріал в обсязі програм вищої школи [2004. № 2. С. 75].

Заслужують на увагу й інші інформаційні матеріали, що публікуються в часописі «Друкарство» і мають рекламно-промоційний характер. До них належать статті рубрик «Видавнича справа», «Виставки, форуми, конференції». Зі статті, опублікованої в часописі [2002. № 6. С. 80–81], дізнаємося, що помітною подією в науковому і культурному житті України став видавничий мега-проект – 50-томне видання творів видатного українського вченого і державного діяча, першого Президента України (УНР – авт.) Михайла Грушевського. Проект здійснюється спільними зусиллями НАН України, Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського, Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України. Редакційно-видавничу частину задуму доручено втілити спеціалізованому видавництву «Світ», а поліграфічне оформлення – АТ «Львівська книжкова фабрика „Атлас“». Тут друкуються статті про щорічний Форум видавців у Львові, регулярні книжкові виставки, річниця й діяльність видавничих структур. Авторами таких аналітичних, водночас критичних з наведенням статистики матеріалів виступають провідні фахівці галузі М. Тимошик, М. Сенченко, О. Афонін та інші.

Редакція часопису постійно відстежує сучасні набутки й проблеми вітчизняного друкарства – в аналітичних публікаціях, присвячених висвітленню проведених у державі книжково-ярмаркових форумів: «Початок вдалих і обнадійливий» (1999, № 3), «Ситуація у видавничій сфері вийшла з-під контролю держави» (2000, № 4), «Ситуація у видавничо-поліграфічній галузі вселяє стриманий оптимізм» (2001, № 4), «Плоди й надії „книжкового саду“» (2001, № 5), «„Книжковий сад“ в очікуванні повноцвіття» (2002, № 4), «Феномен „українського Франкфурта“» (2003, № 6) [3].

Таким чином, своєрідним посередником між споживачем інформації про появу нових цікавих видань поліграфічного, видавничого і книгознавчо-

го спрямування та авторами або видавцями є часопис «Друкарство», на сторінках якого кількість публікацій промоційного спрямування щороку зростає. Часопис як засіб масової інформації доносить до читачів відомості про наявність на споживчому ринку потрібної фахової літератури. Насамперед за допомогою кваліфікованих коментарів-рецензій (містять не лише позитивну оцінку певного видання, а й критичні зауваження щодо недоопрацьованих авторами питань, що може призвести в майбутньому до суперечностей стосовно дослідженої проблеми чи тлумачення наукової термінології) відбувається промоція та популяризація спеціалізованих видань.

Проте журналу варто розширювати своє інформаційне поле, охопивши ряд наболілих питань, які мало висвітлюються в аналогічних виданнях. Адже у нас сьогодні є багато «чому?» щодо цікавої книжки, зокрема навчальної чи конкретної наукової. Часопис повинен містити на своїх сторінках якомога більше професійної інформації, оскільки він належить передусім до фахових видань, і проблема як навчальної, так і наукової книги стосується не лише тих, хто пише й видає, а й тих, хто інформує про наповнення ринку спеціалізованими виданнями високого рівня.

1. Друкарство. 2001. №3,5,6; 2002. – №3,6; 2003. – №2–6; 2004. – №1–3.
2. Розум О. Рецензія на видання // Друкарство. 2003. №3. С.30. 3. Тимошик М. Українська книга під тягарем невластивих цивілізованим країнам податків // Друкарство. 2004. №3. С.15–19. 4. Янчишин С., Федорович Б. Аналіз якості поліграфічного виконання, бібліографічних вимог ВАК України поліграфічними часописами України / Доп. першої наук.-техн. конф. студ. та асп. «Друкарство молоде». К., 2002. С.104.